

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ АГРОСТРАХУВАННЯ

©2019 ЯРМОЛЕНКО В. В.

УДК 368.5
JEL: G22; Q13

Ярмоленко В. В. Влияние факторов на функционирование рынка агострахования

Метою даної статті є виявлення сучасних особливостей страхування аграрного сектора економіки України та визначення факторів впливу на ринок сільськогосподарського страхування. Сільське господарство є високоризикованим, а питання використання агостраховання, як методу зменшення майбутніх втрат вигід, – актуальним. У статті розкрито тлумачення термінів «страхування» та «агостраховання», а також наведено види можливих ризиків, які виникають у діяльності сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано показники діяльності провідних страхових компаній у галузі агостраховання. Досліджено сучасний стан і динаміку страхування ризиків сільського господарства, які виникають у галузі як рослинництва, так і тваринництва. Це дасть змогу спрогнозувати майбутні перспективи розвитку ринку страхових послуг і продуктів, а також знайти можливі оптимальні шляхи вирішення проблем страхування продукції, які стоять перед аграрним товаровиробником. Виділено основні фактори впливу на ефективність функціонування ринку страхових послуг у сфері страхування галузі сільського господарства. Проаналізовано основні принципи страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Визначено, що подальший розвиток сільськогосподарського страхування має бути спрямований на створення вигідних і безпечних умов для ведення бізнесу всіма учасниками аграрного ринку, що передбачає розподіл ризиків між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами, банками, страховими компаніями та державою. Агостраховання ризиків надає змогу вигідно поєднувати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту.

Ключові слова: сільське господарство, страхування, агостраховання, ризики, види ризиків, фактори впливу.

DOI:

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Бібл.:** 14.

Ярмоленко Віталіна Вікторівна – асистент, кафедра економіки та фінансів Херсонського державного аграрного університету (вул. Стрітенська, 23, Херсон, 73006, Україна)

E-mail: vitalina.yarmolenko2016@gmail.com

УДК 368.5
JEL: G22; Q13

UDC 368.5
JEL: G22; Q13

Ярмоленко В. В. Влияние факторов на функционирование рынка агострахования

Целью данной статьи является выявление современных особенностей страхования аграрного сектора экономики Украины и определение факторов влияния на рынок сельскохозяйственного страхования. Сельское хозяйство является высокорискованным, а вопрос использования агострахования, как метода уменьшения будущих потерь выгод, – актуальным. В статье раскрыто толкование терминов «страхование» и «агострахование», а также представлены виды возможных рисков, возникающих в деятельности сельскохозяйственных предприятий. Проанализированы показатели деятельности ведущих страховых компаний в области агострахования. Исследованы современное состояние и динамика страхования рисков сельского хозяйства, которые возникают как в области растениеводства, так и в животноводстве. Это позволит спрогнозировать будущие перспективы развития рынка страховых услуг и продуктов, а также найти возможные оптимальные пути решения проблем страхования продукции, которые стоят перед аграрным товаропроизводителем. Выделены основные факторы влияния на эффективность функционирования рынка страховых услуг в сфере страхования отрасли сельского хозяйства. Проанализированы основные принципы страхования сельскохозяйственной продукции с государственной поддержкой. Определено, что дальнейшее развитие сельскохозяйственного страхования должен быть направлено на создание выгодных и безопасных условий для ведения бизнеса всеми участниками аграрного рынка, что предусматривает распределение рисков между сельскохозяйственными производителями, перерабатывающими предприятиями, банками, страховыми компаниями и государством. Агострахование рисков дает возможность выгодно сочетать интересы участников рынка аграрного страхования и государства как стороны, чьей первоочередной задачей является обеспечение стабильного экономического роста, благосостояния граждан и их социальной защиты.

Ключевые слова: сельское хозяйство, страхование, агострахование, риски, виды рисков, факторы влияния.

Рис.: 1. **Табл.:** 4. **Библ.:** 14.

Ярмоленко Виталина Викторовна – ассистент, кафедра экономики и финансов Херсонского государственного аграрного университета (ул. Стретенская, 23, Херсон, 73006, Украина)

E-mail: vitalina.yarmolenko2016@gmail.com

Yarmolenko V. V. The Factors' Influence on the Functioning of the Agricultural Insurance Market

The article is aimed at identifying modern features of insurance in the agricultural sector of the Ukrainian economy and defining the factors of influence on the agricultural insurance market. Agriculture is highly risky, and the issue of using agricultural insurance as a method of reducing future losses of benefits is topical. The article discloses interpretation of the terms of «insurance» and «agricultural insurance» and also presents the types of possible risks arising in the activities of agricultural enterprises. The performance indicators of leading insurance companies in the field of agricultural insurance are analyzed. The current state and dynamics of insurance of agricultural risks, which arise both in the field of crop production and in livestock, are researched. This will allow predicting the future prospects of the market for insurance services and products, as well as finding possible optimal ways to solve the problems of product insurance, faced by the agricultural producers. The main factors influencing the efficiency of the insurance market in the agricultural insurance sector are allocated. The basic principles of insurance of agricultural products with the State support are analyzed. It is defined that the further development of agricultural insurance should be directed towards creating a profitable and safe environment for all participants in the agricultural market, which provides for the distribution of risks between agricultural producers, processing enterprises, banks, insurance companies and the State. The agricultural insurance of risks creates possibilities for advantageous harmonizing the interests of participants in the agricultural insurance market and the State as a party whose first priority is to ensure stable economic growth, the well-being of citizens and their social protection.

Keywords: agriculture, insurance, agricultural insurance, risks, types of risks, influence factors.

Fig.: 1. **Tabl.:** 4. **Bibl.:** 14.

Yarmolenko Vitalina V. – Assistant, Department of Economics and Finance, Kherson State Agricultural University (23 Stritenska Str., Kherson, 73006, Ukraine)

E-mail: vitalina.yarmolenko2016@gmail.com

Однією з провідних галузей в Україні є сільське господарство. Це експортоутворююча галузь, яка забезпечує значні надходження до бюджету країни та мільйони українців робочими місцями. Однак дана сфера виробництва вирізняється високим ступенем ризиків, що, перш за все, пов'язано з непередбачуваністю природних умов та зміною обсягів збору врожаїв. Агростраховання ризиків надає змогу вигідно поєднати інтереси учасників ринку аграрного страхування та держави як сторони, першочерговим завданням якої є забезпечення стабільного економічного зростання, добробуту громадян та їх соціального захисту.

Дослідження окремих аспектів страхових відносин проводилися представниками різних галузей науки. Серед них: В. Д. Базилевич, С. Ф. Домбровський, С. С. Осадець, Н. Б. Пацурія, О. Т. Прокопчук, А. М. Статівка, Н. С. Танклевська, В. Ю. Уркевич, А. С. Шолойко та ін.

Аналіз наукового доробку за темою статті дозволяє говорити про фундаментальність та значущість існуючих теоретичних і практичних напрацювань. При цьому швидкість змін ринку агростраховання та його стрімкий розвиток безпосередньо впливають на розуміння значення страхування в галузі сільського господарства, вимагають дослідження основних факторів впливу на агростраховання.

Метою наукової статті є виявлення особливостей страхування аграрного сектора та визначення факторів впливу на ринок агростраховання.

Поняття «страхування» неоднозначне, адже зміст страхування тлумачать з позиції економіки, фінансів, права тощо. При цьому в чинному законодавстві України, що регулює страхові відносини в галузі сільського господарства, яке представлено як загальними, так і спеціальними нормативно-правовими актами, так і не закріплено визначення поняття «сільськогосподарське страхування». Це поняття не знайшло нормативного закріплення ні в загальному, ні в спеціальному законодавстві України.

Сутність страхування полягає в передачі більшої частини (вартості) ризику іншій стороні за узгоджену плату на певний час і на певних умовах. Як зазначає Ю. В. Алескерова, головна мета страхування аграрних ризиків полягає в компенсації майнової шкоди врожаю, викликаного впливом природно-кліматичних явищ [1], хоча, на нашу думку, проблема аграрних ризиків та їх страхування є більш широкою. При цьому, О. М. Лобова вважає, що сільськогосподарське страхування – це система економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де, з одного боку, виступають страховики – фінансово-кредитні установи, а з іншого – страхувальники – сільськогосподарські підприємства, орендарі, селянські (фермерські) господарства, які за певну плату передають свої ризики майнових, фінансових втрат у сільськогосподарській діяльності з метою отримання відшкодування за настання страхового випадку [2, с. 58].

Своєю чергою, М. К. Бондарчук та І. Ю. Кондрат тлумачать сільськогосподарське страхування як сукупність добровільних економічних відносин щодо страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників, пов'язаних із володінням, користуванням і розпорядженням їх майном, а також відшкодуванням страхувальниками збитків, заподіяних третій особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі, за рахунок фондів грошових коштів, що формуються у страховика за допомогою сплати страхувальником страхових платежів самостійно чи з урахуванням державних субсидій [3, с. 185].

На думку авторів Ю. В. Самойлик і О. О. Сукач, агростраховання – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, зацікавлених у сільськогосподарському виробництві, у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством [4]. Проте Т. Ю. Петрук розуміє сільськогосподарське страхування, як цивільно-правові та фінансово-економічні відносини, які виникають у процесі забезпечення страхового захисту майнових інтересів сільськогосподарських товаровиробників у разі настання певних подій (страхових випадків) за рахунок грошових фондів, що формуються у страховика (перестраховика) за допомогою сплати страхувальником страхових платежів (премій) [5, с. 50–51].

На відміну від попередніх науковців, які визначали сільськогосподарське страхування передусім як систему економічних відносин, Г. А. Матвієнко розуміє під цим поняттям «створення спеціальних фондів за рахунок внесків сільськогосподарських виробників для відшкодування збитків, спричинених природно-кліматичними та іншими ризиками, які є основним важелем розвитку сільського господарства» [6, с. 7].

Отже, підсумовуючи наведені визначення терміна, можна визначити, що агростраховання – це особливий вид господарської діяльності, у процесі якого створюється страховий фонд, з якого, в разі настання страхового випадку, що передбачений законом або договором, здійснюються виплати страхувальникам [7].

Відносини у сфері страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою регулюються Конституцією України, Цивільним кодексом України, Законом України «Про страхування», законом про Державний бюджет України на відповідний рік, іншими законами України та нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до них.

Основними *принципами* страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою є:

- ✦ підтримка стабільності фінансового становища та кредитоспроможності сільськогосподарських товаровиробників у разі загибелі (знищення, втрати), пошкодження застрахо-

ваного майна внаслідок несприятливих природно-кліматичних умов чи інших несприятливих подій, визначених у стандартних договорах страхування;

- ✦ обов'язковість укладення договору страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою як умови при наданні сільськогосподарським товаровиробникам окремих видів державної підтримки та дотацій, визначених Кабінетом Міністрів України;
- ✦ рівна доступність до державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників незалежно від їх організаційно-правової форми;
- ✦ забезпечення відшкодування збитку, завданого страхувальникам внаслідок настання страхових подій, у розмірі, порядку та на умовах, установлених цим Законом;
- ✦ виконання зобов'язань України у сфері міжнародної торгівлі.

Усю сукупність ризиків, які виникають у сільському господарстві, можна розділити на п'ять груп, які наведено в *табл. 1*.

Агростраховання розвивалося в усьому світі як основний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних ризиків. Перевагами агростраховання є те, що воно:

- ✦ спрямовує допомогу до сільгосптоваровиробників ефективніше, ніж альтернативні види державної підтримки на кшталт прямих виплат у разі настання катастрофічних подій;

- ✦ за належного оформлення договірної бази не суперечить критеріям міжнародних торгових угод у частині державної підтримки;
- ✦ сприяє довірі кредиторів, що дає змогу господарствам залучати більші кредитні ресурси й на вигідніших умовах [9].

Згідно з даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, станом на 2017 р. ліцензію на впровадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мали 58 страхових компаній, серед яких останніми роками найбільш активно такою діяльністю займається 18 страховиків. Для АПК України це незначна кількість постачальників послуг. Показники страхування за цей період наведено в *табл. 2*.

Дані 2017 р. свідчать, що рівень виплат суттєво різниться у вітчизняних страховиків, хоча усереднення дає значення на рівні майже 46%. Це важливий показник, оскільки існує недовіра до агростраховання у зв'язку з низьким значенням страхових виплат. Зазначимо, що в розвинених країнах рівень виплат за страховими договорами зазвичай є більшим за 50–60%. Серед українських лідерів за рівнем виплат можна виділити лише чотири страхові компанії: АСКА (623,65%), Брокбізнес (186,18%), РЗУ Україна (48,21%), Провідна (37,86%). Названі страховики мають найбільші шанси на швидкий розвиток агростраховання, оскільки воно базується на довірі. Інші страховики не підпадають під категорію надійних компаній з позицій потенційних виплат. Як бачимо, 4 компанії

Таблиця 1

Основні види ризиків у діяльності підприємств АПК

Види ризику	Форми впливу	Негативні результати впливу
Природні	Природно-ерозійні процеси	Недоотримання сільськогосподарської продукції внаслідок несприятливих погодних умов
Техногенні	Фізичне та хімічне забруднення ґрунтів, використання мінеральних добрив та пестицидів не за нормами, забруднення ґрунту отрутохімікатами, паливно-мастільними матеріалами, перезволоження та вітрова засоленість земель і підвищення виробничих енерговитрат	Погіршення якості ґрунтів та зниження врожайності екологічно чистої продукції
Антропогенні	Водна та вітрова ерозія, погіршення структури ґрунтів, механічне руйнування та ущільнення ґрунту, постійне збіднення на гумус і поживні речовини	Деградація ґрунтів, втрата ґрунтового покриття, зменшення поживних речовин у ґрунті та порушення природного балансу
Радіаційні	Іонізуюче випромінювання радіаційних матеріалів у навколишньому середовищі	Розповсюдження радіоактивних матеріалів на сільськогосподарську продукцію, що веде до зниження її якості або робить її непридатною для використання
Еколого-економічні	Використання екологонебезпечних технологій у процесі виробництва продукції сільського господарства	Зниження якості та конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції

Джерело: складено за даними [8].

Зведені дані страхування в розрізі страхових компаній, 2017 р.

Компанія	Кількість договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії, %	Виплати, грн
АХА	82	4 9705	269 939 806	6 518 798	2,4	278 056
Аска	108	127 559	551 139 192	17 497 926	3,2	1 512 775
Аско ДС	1	72	289 224	13 015	4,5	37 760
Брокбізнес	30	19 281	383 315 791	5 705 248	1,5	3 071 547
Гардіан	25	10 199	88 587 217	4 093 767	4,6	0
Здорово	5	3 707	25 725 027	824 562	3,2	584 111
Інго Україна	137	147 893	602 567 349	17 554 086	2,9	1 857 209
Країна	84	39 613	337 395 892	14 353 506	4,3	171 500
Оранта-Січ	1	203	2 740 850	19 186	0,7	0
PZU	306	118 745	879 962 338	15 974 039	1,8	115 585
ТАС	5	2 107	8 976 765	369 556	4,1	0
УАСК	21	6 502	200 279 764	12 006 526	6,0	0
Універсальна	152	131 557	2 562 446 940	109 516 655	4,3	0
Загалом	957	657 144	5 913 366 125	204 446 870	3,5	7 628 542

Джерело: складено за даними [10].

з 58 (що мають ліцензію на агрострахування) – це досить мала частка для ефективного розвитку агрострахування.

Ринок агрострахування в Україні почав активно розвиватися на початку 2000-х років. За ці 17 років Україна двічі намагалася запровадити систему державної підтримки, що напряду відбилося на збільшенні показників ринку страхування сільського господарства. Проаналізувавши тенденції розвитку ринку страхування аграрних ризиків у період з 2005 по 2017 рр., можна зробити висновок, що 2016 р. став першим роком пожвавлення після тривалого застою. У 2017 р. динаміка зростання поширилась на більшу кількість показників [11]. Тенденції розвитку ринку агрострахування можна прослідкувати за даними *табл. 3*.

Так, порівняно з 2016 р. кількість укладених договорів зросла на 164 договори, що становить 21%. У 2017 р. було укладено 427 договорів – на зимовий та 530 – на весняно-літній період. Обсяг зібраних страхових премій у гривні зростає вже третій рік поспіль, зокрема, у 2017 р. він зріс на 30% та склав 204,4 млн грн. Також у 2017 р. збільшився обсяг страхових премій у доларовому еквіваленті – він складав 7,7 млн дол., що на 28% більше, ніж у 2016 р. Загальна ж страхова сума у 2016 р. була більшою на 327 млрд грн, ніж у 2017 р. [10].

Значну частину в агрострахуванні займає страхування тварин. У 2017 р. було укладено 23 договори на страхування тварин (13 – ВРХ, 9 – свиней та 1 – свійської птиці). Загальна страхова сума складала

316 млн грн, а сплачена страхова премія – 2,4 млн грн. Звернень за страховим відшкодуванням та, відповідно, страхових виплат, не зафіксовано (*табл. 4*).

Середня ставка страхової премії за укладеними договорами складала 0,8%. Низька ставка страхової премії за договорами страхування тварин вказує на те, що ці договори не покривають основних ризиків виробництва тваринницької продукції. Ймовірно, за укладеними договорами тварини використовувалися як застава для отримання кредиту [12].

Експерти дають прогнози зростання ринку страхування сільського господарства і у 2018–2019 рр. Це зумовлено збільшенням ризиків, які пов'язані з погодними умовами. Раніше страхували в основному озими від пошкодження морозами, а сьогодні постає загроза від весняних заморозків. Метеорологи прогнозують більш жорсткі умови господарювання для аграріїв, тому зростає потреба захисту в страхуванні. Проте існують проблеми, які гальмують агрострахування. Одна із основних причин – взаємна недовіра аграрних товаровиробників і фінансових компаній, які займаються страхуванням сільськогосподарських ризиків.

Наведений вище аналіз дає підстави сформулювати перелік основних факторів, що впливають на формування та розвиток агрострахування. До ключових факторів можна віднести:

1) фактори, що пов'язані безпосередньо з діяльністю аграрних підприємств (обсяг виробленої продукції, рівень рентабельності продукції, частка застрахованої площі під посівами сільськогосподарських культур, поголів'я худоби, птиці);

Таблиця 3

Динаміка страхування сільськогосподарських культур у 2005–2017 рр.

Показник	Рік												
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Застрахована площа, тис. га	390	670	2360	1171	510	553	786	727	869	732	689	700	657
Кількість укладених договорів	910	1330	4397	1637	1980	1217	2710	1936	1722	1392	1062	793	957
Частка застрахованої площі, %	2,12	3,63	12,65	6,02	2,66	2,91	4,03	3,73	4,43	3,89	3,68	3,11	3,01
Кількість страховиків, які здійснюють агрострахування	33	37	62	59	16	13	14	14	8	11	12	11	18
Страхові премії, млн грн	12,8	28,5	116,7	155,4	42,2	72,1	136,3	130,4	135,4	72,8	77,7	157	204,4
Страхові премії, млн дол. США	2,5	5,6	23,1	29,8	5,3	9,1	17,1	16,3	16,9	5,6	3,4	6	7,7
Загальна сума страхових внесків для контрактів, млн дол. США	375	620	2189	3153	1300	2455	3640	3463	4394	3055	3969	6240	5913
Загальна страхова сума, млн дол. США	74,3	122,7	433,5	648,7	162,9	308,1	455,1	425,4	535,8	235,9	173,3	239,8	222,8
Рівень виплат, %	-	-	-	-	36,48	50,94	28	41	9,7	7,6	12,9	44,2	3,72
Середня ставка, %	3,8	4,6	4,5	4,9	3,2	3,8	3,7	3,8	3,1	2,4	2	2,5	3,5
Інші дані аграрного ринку													
Продукція рослинництва в реальних цінах, млрд грн	114,5	116,6	106,0	136,3	129,9	171,5	172,7	171,8	207,3	262,4	397,6	487,1	522,6
Економічна ефективність рослинництва, %	7,9	11,3	32,7	19,6	16,9	26,7	32,3	22,3	11,1	29,2	50,6	44,3	25,3

Джерело: складено за даними [10].

Зведені дані зі страхування тварин, 2017 р.

Вид тварин	Кількість договорів	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Середня ставка премії, %
Свині	9	190 436 212	1 867 156	1,0
ВРХ	13	111 514 671	486 070	0,4
Птиця свійська	1	14 049 785	73 059	0,5
Загалом	23	316 000 668	2 426 285	0,8

Джерело: складено за даними аналітичного дослідження «Ринок агрострахування України у 2017 андеррайтинговому році».

2) фактори, що пов'язані зі страховими компаніями (страхові премії, кількість активних агростраховиків, кількість договорів агрострахування, рівень виплат, середня тарифна ставка, розмір франшизи);

3) природно-кліматичні фактори впливу (паводки, засухи, заморозки, град, пилові бурі, землетруси, зсуви ґрунту, пожежі та інші) (рис. 1).

З метою ефективного розвитку агрострахування в Україні в червні 2014 р. під керівництвом АСП була розроблена та обговорена Концепція розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні. У процесі реалізації цієї Концепції, здійснюючи консолідацію зусиль та балансування інтересів сільгоспвиробників і страховиків, держава

має забезпечити формування необхідної інституційної структури та встановити оптимальний розподіл функцій між державним регулюванням і саморегулюванням, що сприятиме оптимальному перетворенню існуючих реалій на ефективно функціонуючу систему страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки з урахуванням найкращого позитивного міжнародного досвіду [13].

Страховий захист сільськогосподарського виробництва є оптимальним способом забезпечення безперервності, збалансованості та стабільності розвитку аграрного ринку. В умовах стрімкого зростання економічної ролі ринкових від-

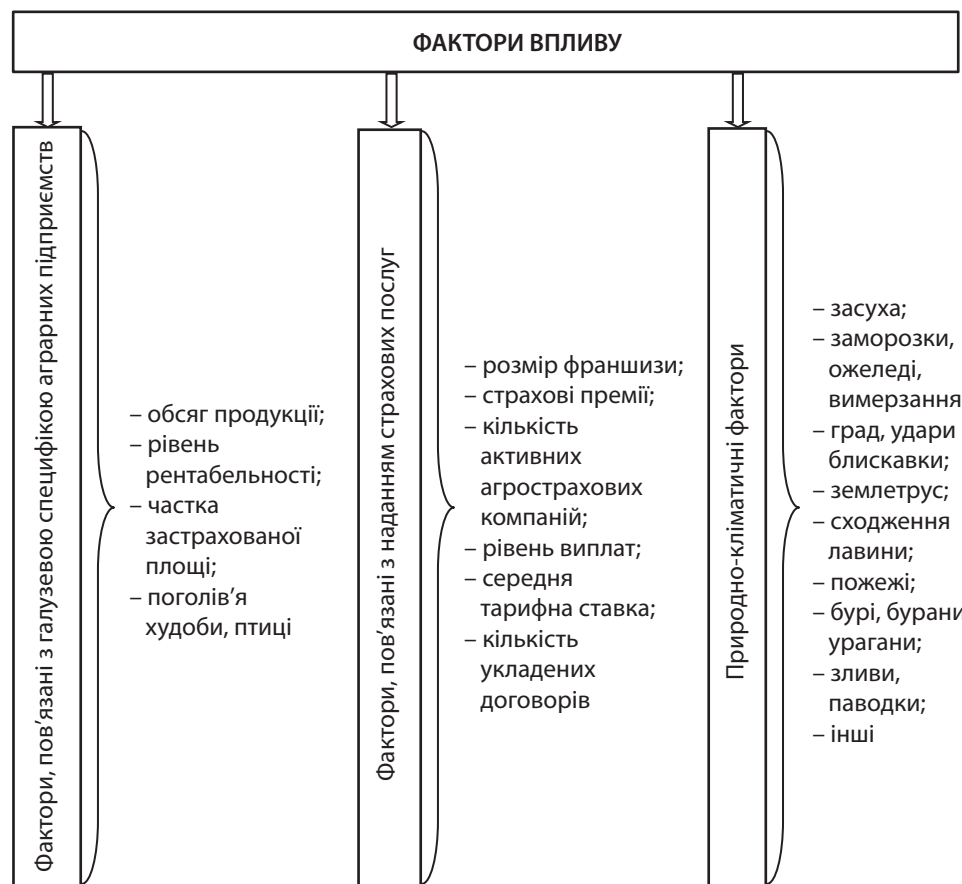

Рис. 1. Фактори впливу на функціонування ринку агрострахування

Джерело: згруповано автором за даними [2; 8].

носин питання забезпечення фінансової стабільності суб'єкта господарської діяльності є дуже важливими. Інтерес до страхування викликаний, перш за все, тим, що в умовах обмеженості оборотних коштів у підприємств і підприємців ведеться пошук шляхів розширення можливостей для вирішення фінансових проблем [14].

ВИСНОВКИ

Отже, враховуючи те, що сільське господарство є високоризикованим, питання використання агрострахування, як методу зменшення майбутніх втрат вигід, є актуальним і своєчасним. Для аграрних підприємств страхування має стати ефективним фінансово-економічним інструментом захисту майнових інтересів селян під час виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Подальший розвиток сільськогосподарського страхування має бути спрямований на створення вигідних і безпечних умов для ведення бізнесу всіма учасниками аграрного ринку, що передбачає розподіл ризиків між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами, банками, страховими компаніями та державою. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Алескерова Ю. В.** Агрострахование как инструмент управления рисками в сельском хозяйстве. *Економіка АПК*. 2014. № 12. С. 62–69.
2. **Лобова О. М.** Теоретичні основи сільськогосподарського страхування. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2011. № 126. С. 58–65.
3. **Бондарчук М. К., Кондрат І. Ю.** Особливості розвитку сільськогосподарського страхування в Україні на засадах державно-приватного партнерства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.1. С. 182–188.
4. **Самойлик Ю. В., Сукач О. О.** Агрострахування як інструмент управління ризиками в сільському господарстві. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2012. № 2. Т. 1. С. 345–354.
5. **Петрук Т. Ю.** Економічний зміст та значення сільськогосподарського страхування. *Агросвіт*. 2017. № 4. С. 46–52.
6. **Матвієнко Г. А.** Управління страховими ризиками при вирощуванні культур в сільськогосподарських підприємствах : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Житомир, 2009. 20 с.
7. **Танклевська Н., Ярмоленко В.** Методичні підходи до визначення сутності та класифікації страхування. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific e-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 4. P. 147–159. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/142/137>
8. **Дема Д. І., Віленчук О. М., Дем'янюк І. В.** Страхові послуги : навч. посіб. Київ : Алерта, 2017. 526 с.
9. Інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку «Україна фінансова». URL: <http://ufin.com.ua/analit>
10. Ринок агрострахування України у 2017-му андеррайтинговому році : аналітичне дослідження. Київ, 2017. 31 с. URL: <https://forinsurer.com/files/file00624.pdf>
11. **Танклевська Н. С., Ярмоленко В. В.** Тенденції розвитку страхування сільськогосподарських культур в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 1. С. 381–386.
12. **Марценюк-Розарьєнова О. В., Чернопищук О. М., Якубовська Я. Р.** Особливості страхування в аграрному секторі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 4. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1215>
13. Про схвалення Концепції розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні. Проект розпорядження / Кабінет міністрів України. URL: http://ufu.org.ua/files/agro/agro_conception_dfp_080810.pdf
14. **Алескерова Ю. В.** Агрострахування України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2013. Вип. 1. С. 13–17.

Науковий керівник – Танклевська Н. С., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри економіки та фінансів ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»

REFERENCES

- Aleskerova, Yu. V. "Agrostrakhovaniye kak instrument upravleniya riskami v selskom khozyaystve" [Agricultural insurance as a risk management tool in agriculture]. *Ekonomika APK*, no. 12 (2014): 62-69.
- Aleskerova, Yu. V. "Ahrostrakhuvannia Ukrainy" [Agroinsurance of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2013): 13-17.
- Bondarchuk, M. K., and Kondrat, I. Yu. "Osoblyvosti rozvytku silskohospodarskoho strakhuvannia v Ukraini na zasadakh derzhavno-pryvatnoho partnerstva" [Features of the development of agricultural insurance in Ukraine on the basis of public-private partnership]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 21-4 (2014): 182-188.
- Dema, D. I., Vilenchuk, O. M., and Demianiuk, I. V. "Strakhovi posluhy" [Insurance services]. *Informatsiino-analitychnyi portal Ukrainskoho ahentstva finansovoho rozvytku «Ukraina finansova»*. <http://ufin.com.ua/analit>
- Lobova, O. M. "Teoretychni osnovy silskohospodarskoho strakhuvannia" [Theoretical foundations of agricultural insurance]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriya «Ekonomika»*, no. 126 (2011): 58-65.
- Martseniuk-Rozaryonova, O. V., Chornopyshchuk, O. M., and Yakubovska, Ya. R. "Osoblyvosti strakhuvannia v ahrarynomu sektori" [Features of insurance in the agricultural sector]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. 2018. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1215>
- Matviienko, H. A. "Upravlinnia strakhovymy ryzykamy pry vyroshchuvanni kultur v silskohospodarskykh pidpriemstvakh" [Management of insurance risks in crop cultivation in agricultural enterprises]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.04*, 2009.
- "Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku systemy strakhuvannia silskohospodarskoi produktsii v Ukraini. Proekt rozporiadzhennia" [On approval of the Concept of development of the agricultural insurance system in Ukraine. Draft Order]. *Kabinet Ministriv Ukrainy*. http://ufu.org.ua/files/agro/agro_conception_dfp_080810.pdf

Petruk, T. Yu. "Ekonomichniy zmist ta znachennia silskohospodarskoho strakhuvannia" [Economic content and importance of agricultural insurance]. *Ahrosvit*, no. 4 (2017): 46-52.

"Rynok ahrostrakhuvannia Ukrainy u 2017-mu anderaitynhovomu rotsi : analitychne doslidzhennia" [Ukraine's agricultural insurance market in 2017 underwriting year: an analytical study]. Kyiv, 2017. <https://forinsurer.com/files/file00624.pdf>

Samoilyk, Yu. V., and Sukach, O. O. "Ahrostrakhuvannia yak instrument upravlinnia ryzykamy v silskomu hospodarstvi" [Agri-insurance as a risk management tool in agriculture]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolo-*

hichnoho universytetu (ekonomichni nauky), vol. 1, no. 2 (2012): 345-354.

Tanklevska, N. S., and Yarmolenko, V. V. "Tendentsii rozvytku strakhuvannia silskohospodarskykh kultur v Ukraini" [Trends in crop insurance in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya «Ekonomika»*, no. 1 (2018): 381-386.

Tanklevska, N., and Yarmolenko, V. "Metodychni pidkhody do vyznachennia sutnosti ta klasyfikatsii strakhuvannia" [Methodical approaches to determining the nature and classification of insurance]. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific e-Journal*. 2017. <http://are-journal.com/are/article/view/142/137>